

Múrcia: de l'autoodi al respecte. Tapolant amb la catalanitat de la llengua murciana, malgrat l'estat

Autor: Àlex Sendra
Data de publicació: 23-02-2020

L'Àlex Sendra aprofundeix en alguns trets del parlar de Múrcia, regne repoblat inicialment per catalans. D'una banda, assenyala que paraules que es feien servir al 'Siglo de Oro', ara les trobem, a banda dels Països Catalans, a Múrcia i a l'Aragó. Això fa probable que aquelles paraules siguin catalanismes. De l'altra, denuncia la greu situació diglòssica que pateixen els parlants del murcià.

El 30 de octubre de 2019 vau publicar ací a inh.cat l'article A Múrcia parlen el més bell català del món[1], on L'Antonio Botías reivindica el paper dels catalans en la conquesta i repoblament del regne de Múrcia. Amb aquest article vull aportar-hi la meua experiència personal. Recomane anar veient sobre la marxa els vídeos que vaig enllaçant a les notes a peu de pàgina (Ctrl+clic esquerre).

Estant al tros, vam collir les tomaques. Una volta collides s'havien de separar en quatre grups segons la seua qualitat. Diguem-ne qualitat bona, normal, baixa, i la darrera, de qualitat no comercial o descartable. Això a Àguiles (comarca de l'Alt Guadalentí, demarcació de Múrcia) en diuen "destriar". "Destriar" és triar però més concretament separant la part que volem de la que no, com ja sabíeu tot i no saber parlar murcià. Amb el català n'heu tingut prou. Una volta que destries i obtens el que sí que vols, la resta, allò que has de llançar, allà li'n diuen el "destrio". Al diccionari de la Real Acadèmia de la llengua Espanyola (RAE) "destriar" no apareix, segurament perquè no és un diccionari de català. Sí que recull "triar"[2], "de origen incierto", misteris de la vida, ves.

Una volta descartat el "destrio", ens queden les tres primeres qualitats sí aprofitables. Doncs de les dues primeres sabíem que s'encaixen en caixes. De la tercera no ho teníem tan clar i quan va vindre l'home que ens portava les caixes i que més endavant s'havia d'endur les tomaques ja encaixades ens va explicar que les tomaques aprofitables però de menor qualitat no s'encaixaven, que es venien "en orre". Jo, ja escarmentat que cada volta que senc un murcianisme no homologable al madrileny, el que sol funcionar és buscar-li l'equivalent en català, a aquesta li vaig

sentenciar “en orris”. No m’encaixava, anar-se’n en orris em sonava al que a vostè, lector, li sona: que no encaixa. Però així havia de ser, m’hi jugava “un pésole” que diuen a Múrcia[3]. Si busquem a l’Alcover-Moll (DCVB)[4] “Orri” en l’accepció 8 comprovem que “en orri” vol dir sense encaixar, en castellà “a granel”. Al diccionari de la RAE “en horre” diu que vol dir “Dicho de entregar frutos y otras cosas: Sin envase.”[5]. Quan escric aquest paràgraf ja he comprovat que la RAE ho escriu amb “H”, malgrat això li he posat a la boca a aquell que li ho vaig sentir un “en orre” sense “H”, perquè si en català no en porta, en murcià tampoc. Ja pot dir desviadora missa, la RAE! Inicialment, li vaig sentenciar “en orris” i no “orri” per la ignorància que suposa haver arribat al català una generació massa tard, perquè consultada posteriorment ma mare, aborigen de Pego (La Marina Alta, País Valencià) declara haver conegut l’expressió “a orri” tal com recull el DCVB a l’esmentada accepció 8.

M’explicava el Fulgencio, un d’Àguiles, que se li havia complicat la cosa, que havia d'encarregar-se de massa coses alhora, que no sabia què fer ni per on començar. “Total, que estaba embolicado”, va dir. Capteu? En compte de “liado” estava “embolicado”. RAE, “Embolicar: Aragón y Murcia. Embrollar (enredar).”[6]. “Toledo, Valladolid i Murcia”? No, “Aragón y Murcia”.

A l’eina que al principat diuen “falç” i a Madrid diuen “hoz”, a Pego diuen “corbella”, derivat del concepte “corba” segons el DCVB. En murcià es diu “corbilla”, amb “O”, no amb “U”. I amb “B”, feu-me cas. Ja en parlarem més endavant.

Al terme municipal d’Àguiles hi ha una pedania anomenada “La cuesta de Gos”[7]. Be, ja us imagineu què en pense des de fa anys sobre l’origen d’aquest “gos”. Doncs un dia, tornava a Àguiles en tren, i darrere meu seien dos iaios. Parlaven entre ells i senc que un li diu a l’altre “¿Quieres que te explique por qué a La cuesta de Gos se le llama cuesta de Gos?”. En aquell moment l’orella que tenia més propera a aquesta conversa es va convertir ràpidament en un pàmpol monstruós que per poc no faig descarrilar el tren. Petrificat darrere de tot aquest orellam que semblava voler fagocitar al iaio, vaig posar totes les meues cèl·lules en mode gravació, haguera sigut igual que a continuació el iaio emissor s’haguera comunicat amb l’altre per telepatia, potser ho haguera sentit una miqueta més fluix però això no se m'escapava, encara que el tren acabara convertit en ferralla enmig d’un cràter amb forma d’orella observable sense ampliar pel google maps: “Se llama La cuesta de Gos porque hace muchos años allí vivía un inglés que tenia la casa en una cuesta. El inglés tenia un perro, y como en inglés perro se dice «gol», cada vez que lo llamaba le decia:« ven aquí, gol! Ven aquí, gol!» y por eso se llama «la cuesta de gos».

Primer: Aclarir que en murcià “gol” i “gos” es pronuncien igual. Sé que va dir “gol” perquè quan va dir “en inglés «perro» se dice «gol»”, en aquesta ocasió, aquell home va pronunciar la “L”, cosa que no haguera fet en qualsevol altra ocasió, parlant, per exemple, del partit de futbol que van fer ahir.

Segon: dins de la tradició oral d’aquesta localitat, s’adiu molt dir “inglés” volent dir “algú dels temps antics que no parlava castellà”. Àguiles oficialment no ha pertanyut mai a l’imperi britànic però de facto sí. Per la seua importància minera des del segle XIX, allò va ser un port important per als anglesos. Va haver-hi una colònia anglesa molt notòria. Per això Àguiles té el segon camp de futbol més antic de les espanyes. Encara s’hi professa l’anglicanisme, amb esglésies com una[8] que hi ha a quatre carrers del carrer Mc. Murray[9], i fins i tot el cementiri té un apartat anglicà[10] amb un rètol “british cementery 1897”[11] encara en actiu[12].

I tercer: per explicar l’origen del topònim “La cuesta de Gos” calia traduir “perro”? Precisament? Ni una cabra, ni un cavall, ni un gat, ni una granota, ni una vaca, ni un colom, ni una sargantana. Un “perro”, tu. Això fa pensar que la tradició oral ha anat transmetent al llarg dels segles l’origen d’aquest topònim sempre amb un gos, que mai no ha desaparegut fins arribar almenys a aquell dia en aquell tren.

Vaig explicar[13] com l’Azorín no sabia que algunes paraules “en desuso entre los castellanos de ahora” a les quals es referia, entre elles “aína”, estaven “en desuso” a Castella perquè a la Castella real no les han fetes servir mai, i que només apareixen en el castellà antic per ser traduccions del català. Vaja, que no calia meravellar-se tant de trobar-les en el murcià dels pobles veïns al País Valencià. Simplement, has de saber que no és castellà antic, que són catalanismes. Ve al cas l’Azorín per què, d’aquests murciano-catalanismes que ell cita, jo estava una mica frustrat per no haver-ne sentit mai cap. Fins que va arribar al meu rescat un altre habitant d’Àguiles si fa o no fa de la mateixa quinta que els iaios aquells del tren. Esperava a l’estació del tren l’autobús, i no com de costum al tren, perquè en un aiguat d’aquests que fan per ací a la Mediterrània, l’aigua es va endur un tros de via i una bona quantitat del terreny on seia la via abans de l’aiguat. Total, que el trenc era gros i allò trigaria en ser reparat. I parlant d’això amb una iaia d’Àguiles va i amolla “eso no lo arreglan tan aína”. Em vaig alegrar tant d’haver trobat per fi una d’aquestes paraules de l’Azorín, que ho havia de compartir amb algú, vaig agafar el mòbil i li va tocar el rebre al Jordi Bilbeny, on ell (ja el coneixeu) va aixecar el llistó[14]. Quan vaig arribar a casa li vaig preguntar al meu sogre, també iaio aborigen d’Àguiles, sobre la paraula “aïna”. No em va explicar gran cosa de paraula, però sí amb l’actitud. Es va quedar com

en trànsit, amb la mirada perduda, i només deia “sí, sí, aïna, sí, aïna,...aïna, sí, sí, sí, ...aïna”. Em va quedar clarísssim que era una paraula que coneixia, però que feia potser més de 50 anys que no havia tornat a sentir, i que només esmentant-li-la ves a saber si no l’havia fet retrocedir a la seua infantesa. Recordeu la frase que va dir aquesta senyora gran a l’estació d’autobusos? Doncs mireu quin exemple de Pego recull l’Alcover-Moll: “açò no es fa tan aïna”. Preguntada sobre el cas a una altra iaia, aborigen pegolina, com és ma mare, em va posar aquest altre exemple: “on vas tan aïna?” aplicable a algú que va amb massa pressa. La RAE recull tant “ahína” com “aína”, i D’”ahína” diu “desuso” , remet a “aína”, però la fa vindre del llatí[15], que per això està la RAE, per fer veure que mai no hem pintat res.

Anava pel carrer i hi havia una família, un nen petit, la mare, i la iaia del nen. I li diu la iaia a la mare “atiende al niño que está gemequeando”. La RAE recull “gemiquear”[16] amb “I”, amb el significat de “gemir repetidamente”, però no recull “gemequear” amb “E”. Consultat el meu sogre em va ratificar que era amb “E”, tal com jo ho vaig sentir, i que vol dir alguna cosa entre que el nen estaguera tranquil i que estaguera plorant. Ja m’ho pensava: de sempre he sabut que vol dir en català “gemegar”.

La RAE diu que es fa servir amb “I” a Andalusia. Àguiles és el poble costaner de Múrcia que toca a Andalusia, i pot ser a Andalusia ho diuen amb “I”, però jo ho vaig sentir amb “E”. És curiós que si fem un exercici tan senzill com posar “gemiquear” amb “I” al google, només trobem referències a la RAE, però que, si posem “gemequear” amb “E” al google, eixim de la virtual RAElitat i anem de pet a la realitat: Contacte i contrast de llengües i dialectes[17], realitat d’Aragó, del País Valencià, de Múrcia, de la també bastant murciana de cultura Albacete, on diu que diuen “gemecar”, d’Almeria. “Vocabulario murciano[18] realitat de Múrcia. Vocabulario del noroeste murciano: contribución lexicográfica al español de Murcia[19], realitat de Múrcia.

Hores d’ara ja em disculpareu que per aquesta mena de troballes haja desenvolupat una certa gerontofília lingüística. Estàvem convidats a casa d’en Joanjo Albinyana en Lluís Mandado, en Jordi Bilbeny i jo a una cosa que vam fer a l’Olleria[20] (La vall d’Albaida, País Valencià) amb l’excusa del 500 aniversari de l’edició de 1511 del Tirante el Blanco en castellà, a la qual va participar també en Josep Guia. Doncs parlava amb la mare del Joanjo, Na Consuelo Gil Garcia, m’explicava que ella ens esperava veure en tal lloc però no ens va veure, i em va dir “no vos he vist pas”. No havia sentit mai en valencià aquest “pas” de negació. Na Consuelo ja no hi és entre nosaltres, però li vaig arribar a temps de poder dir que aquest “pas” l’he sentit en valencià encara que haja sigut aquella única volta. Consultada ma mare em va dir que sí, que clar, que ella ho coneixia, això també. Però en el valencià que he sentit de final del segle XX endavant no ho he tornat a sentir mai. Com li passava al meu sogre amb la paraula “aína”, quan ells eren joves potser sí que es feia servir.

Jordi Bilbeny entre les catalanades del Quixot esmenta “Con todo esto”[21] com una traducció del català “amb tot i amb això”. Doncs la manera murciana de dir “sin embargo”, o “a pesar de” és “con todo y con eso”[22]. Demostra això que sí és una expressió castellana i no un catalanisme? Recordem que deia l’Azorín, que paraules que es feien servir al Siglo de Oro ara només te les trobes a Múrcia? Doncs això mateix, que trobar-les només a Múrcia (o només a Múrcia i Aragó, com el verb “embolicar” esmentat abans) fa probable que siga un catalanisme. De moment, entesos que trobar un murcianisme no compartit amb Castella fa probable que ens trobem davant d’un catalanisme. Anem a fer servir el murcià per a donar-li un cop de mà al Lluís Batlle i Rosell en això que ens demana en la seua tan estratosfèrica obra que sembla vinguda d’un futur no distòpic, o cedida per alguna raça alienígena bondadosa amb ganes de fer-nos avançar: el seu llibre Sota l’estora del Segle d’Or castellà[23], primera edició. A la pàgina 138 ens demana això:

“És urgent, doncs, que qui encara conservi plena capacitat de distinció del català familiar i el de l’escola ajudi a la tasca de mantenir viu el català que ens permetria detectar les obres que ens han pertanyut. Els catalans d’arreu, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, tenen a la mà la clau per a trobar les arrels profundes que esquivarien la llatinització del català i, també, la clau per entendre la construcció de la llengua castellana i el seu cos literari fruit de traductors. Ens cal compaginar l’establiment d’un estàndard culte i comú de la llengua catalana sense detriment dels parlars genuïns principatins, valencians, nord-catalans i balears. Ens hi va la història i, per tant, ens hi va la nostra identitat futura.”

Doncs ves per on que també ens pot ajudar qui sàpiga diferenciar entre el murcià familiar i el murcià de... anava a posar, per voler parafrasejar el Lluis Batlle, “el murcià de l’escola”. Però no existeix. L’escola substitueix el murcià pel castellà més estatal, després comentaré un parell de cosetes pel que fa al murcià i l’escola. A partir d’ara durant una estona les pàgines que citaré són del llibre Sota l’estora del Segle d’Or castellà, primera edició:

—Frases que he sentit en el murcià:

Sota l'estora, pàgina 44 i 204 – "No saber de la misa la media". "Hacerse cruces".
Sota l'estora, pàgina 56 i 167 – "Oscuro como boca de lobo."
Sota l'estora, pàgina 148 i 153 –"No le debo ni aún esto tocando el diente con la uña" – "No le debo ni aún esto (y sonar un diente con la uña).

A veure com us descric aquest gest que he vist fer moltes voltes. Poseu l'ungla del dit polze mirant cap endins de la boca, i fiqueu una dent frontal de les de dalt (un incisiu o un clau) entre l'ungla i la carn del polze. Traieu el dit polze movent-lo ràpidament cap endavant i comprovareu com feu "sonar el diente con la uña". Doncs si feu això, en el precís moment que dieu "esto", aquest gest a Àguiles vol dir "gens ni mica". "Un bon no res" que diuen a Pego.

Sota l'estora, pàgina 172 – "Le ha de costar la torta un pan."
Sota l'estora, pàgina 173 i 190 – "Lloraba los quiries/he llorado los kíries."

Jo ho he sentit amb "he pasado los kirios", que vol dir haver-ho passat molt malament.

Sota l'estora, pàgina 204 – "Más dias que longanizas"
Sota l'estora, pàgina 206 – "Ni más ni menos, ni menos ni más."

—Frases que haja trobat tant al murcià d'Àguiles com al català de Pego:

Sota l'estora, pàgina 167 i 173 – "Le bailé el agua/le bailaban el agua."
Sota l'estora, pàgina 201 – "El gusto y la gana."

—Frases que haja trobat només a Pego:

Sota l'estora, pàgina 149 i 154 – "La razón no quiere fuersa". A Pego es pot fer servir «voler» amb el significat de «caldre», «escaure».
Sota l'estora, pàgina 160 – "Reír como un descosido". A Pego dirien "Riure pels descosits", volent dir riure molt. Al DCVB veiem com "pel descosit" o "com un descosit" vol dir "exageradament."
Sota l'estora, pàgina 172 – "Callen barbas, y hablen cartas".Mon pare (aborigen de Pego, com la mare) deia "on parlen cartes, callen barbes"

—Frase que a Pego vol dir el contrari (?):

Sota l'estora, pàgina 167 i 170 – "Ombre machucho de chapa" – "un hombre cabal y machucho.....estava casado con una muger". A Pego «matxutxo» vol dir, com diu el DCVB, «fadrí granat», es a dir, un home que ja s'havia d'haver casat fa temps i encara és solter. Però aquest de la pàgina 170 era casat.

—I dos suggeriments per al Batlle:

Sota l'estora, pàgina 168 – "Ni habla ni paula". "Ni parla ni piula"? No he trobat aquesta frase documentada, però fa tota la pinta d'haver existit. Però a la pàgina 170 hi trobem "ni hablò, ni pablò". I en aquest cas no encaixa.
Sota l'estora, pàgina 204 - "...era un bendito, y un buen Juan". "Era un bon jan"?

Ara quan faig una troballa en el murcià he aprés a fer cara de pòquer, a dissimular el meu entusiasme. El complex d'inferioritat és tan gran que qualsevulla observació sobre aquest murcianisme que acaba d'emetre la persona a la qual li ho has sentit serà interpretada com un retret, com una correcció a la seua "incorrecta" manera de parlar, per molt diametralment oposada que haja sigut la teua intenció.

Quan encara no era conscient d'això, vaig sentir a una dona, de la meua edat aproximadament, "sense estudis", i, per tant, amb una riquesa lingüística menys esmorteïda per l'etnocisme estatal, que parlava d'una tempesta on "caian unos llampos". La meua entusiasta reacció: "¡¿Qué has dicho?!". Ella, sobtada, va contestar: "....rayos, que caían unos rayos". "¡No, no has dicho eso! ¿Que has dicho, ¿llampos?". La vaig avergonyir molt. Pensava que li estava corregint el seu "parlar malament". No era el cas, jo estava celebrant aquesta troballa, però vist des de darrere d'aquest gran

complex d'inferioritat això s'interpreta com que te n'estàs fotent dels seus "defectes lingüístics". A qualsevol que domine la llengua de la metròpoli una mica millor que la "plebs lingüística" se li accepta aquesta autoritat, i tristament a mi me la va atorgar, quan era jo, l'ignorant, i ella la culta, ja que va demostrar que ella sí que coneixia la paraula que jo coneixia, "rayo", però jo ignorava l'altre sinònim "llampo" que a més a més és més propi de la terra que ella trepitjava quan la va pronunciar.

La RAE no recull "llampo" però sí "lampo"[24] amb un significat recargolat "Resplandor o brillo pronto y fugaz, como el del relámpago". "lampo" no ho he sentit enlloc, mai. També fan servir en murcià "llampar" com sinònim de tindre molta ànsia d'alguna cosa. Què recull la RAE? "lampar"[25]. Tampoc l'he sentit mai. Etimologia? "lampo" de l'italià, i aquest del llatí, i aquest de... En fi, els volantins que calguen, la RAE de tota la vida.

Torna a ser curiós, com curiós era allò de buscar "gemiquear" versus buscar "gemequear" al google, que si posem "lampo" o "lampar" al google, només trobem la RAE, però que si posem "llampo", trobem Palabricas de nuestra tierra[26], web murciana, Cuando en Cartagena se hablaba catalán[27], d'on recomane que escolteu l'àudio[28], Diccionario murciano[29], "El habla del Bajo Guadalentín"[30], i si posem "llampar" doncs "Lexicón de la Vega Baja. Palabras, definiciones y adjetivos usados en la Vega Baja del Segura"[31], "El habla de Cartagena: palabras y cosas : notas para el estudio del castellano vulgar actual y de la propagación del aragonés y del catalán por el Sur"[32].

Prou, tu. Jo acuse la Rae de perpetrar uns "lampos" i "lampar", inexistents fins que algú em demostre el contrari, per ocultar els sí existents a la realitat "llampo" i "llampar", d'origen evident. I els acuse de recargolar tant el significat de "lampo" perquè saben que si posen només "relámpago" sense tanta giragonsa, l'haver perpretat un "lampo" inexistent no és prou com per evitar que a massa súbdits ens vinga al cap el català "llamp".

I si no, ja m'explicaran com és que des del 1803 la RAE repeteix[33] aquesta recargolada definició de "lampo" quan resulta que la realitat és tan real que fins i tot se'ls va arribar a realitzar, en un descuit dels malintencionats mantenidors de la RAElitat, dins dels diccionaris de la RAE: "llampo" amb "LL" se'ls va colar al diccionari de la RAE manual de 1984, i també al diccionari de la RAE usual de 1989. I prou. S'ha acabat la broma, ja no tornarà a passar. I se'ls va colar amb "LL" amb la següent definició tan recargolada. Atenció, teniu temps? Sí? Segur? Doncs la definició tan recargolada per a aquest efímer "llampo" amb "LL" a les edicions del DRAE és la següent: "relámpago"[34].

Jo acuse a la RAE de recollir "gemiquear" només perquè s'hi van veure forçats per la seua natura catalanofòbica, i els acuse d'ocultar un "gemecar" que ells mateixos han demostrat que saben que existeix, no fos cas que algú se n'adone que ve del català "gemegar".

O si no, que m'expliquen també com és que el llibre ja citat Contacte i contrast de llengues i dialectes recull al 2011 l'ús de "gemecar", i que la RAE recollira més de dos segles abans "gemecar", a les edicions de 1780, 1783 i 1791[35]. I s'ha acabat. Per sempre. Ja no han tornat a caure en aquest "error" provocat per eixa realitat tan poc respectuosa amb la RAElitat. Si era real al 2011, imagineu-se abans, entre el 1791 i el 2011. Doncs s'ha acabat a la RAElitat, no deixes que una bona realitat t'espatlle una malintencionada RAElitat. "Per què dius que es van veure forçats a incloure "gemiquear" al 1925? Podien haver callat i prou. Quina necessitat tenien?". Doncs la necessitat d'esborrar el que s'hi diu 8 anys abans, al 1917, al diccionari d'Alemany i Bolufer, "gemiquear: del catalán gemech, suspiro, de gemegar, suspirar". Per això la RAE inclou 8 anys després fins hui "gemiquear": Per a, edició rere edició, tindre moltíssima cura en no dir-ne l'origen català, amb la mala intenció d'esborrar a base d'edicions, 10 DRAE usuals des de llavors fins l'edició actual, allò que sí diu l'única edició de 1917 del diccionari d'Alemany i Bolufer[36].

Be, deixem la malintencionada RAElitat i tornem al món real. Quan aquesta dona que em va fer descobrir "llampo" va tindre el seu primer fill, em va dir que li desitjava que aprenguera a "parlar bé". Llavors en la meua innocència vaig entendre que volia que fora capaç d'expressar-se be davant d'una audiència, que tinguera un registre sintàctic ample, que sabera fer servir cultismes quan calia. No era això. Anys després, quan el nano ja era un adolescent, la meua dona i jo li vam preguntar si sabia què vol dir "llampo". No ho havia sentit mai, no en tenia ni idea. Jo ho vaig aprendre de sa mare, però ell no. Actualment ja és un adult, sempre ha tingut vocació de periodista esportiu, per això va estudiar periodisme i feliçment ara treballa a Madrid, en una ràdio esportiva, on retransmet parts de partits de futbol quan li fan la connexió des de la central. L'he sentit i missió complerta, "parla bé", ningú no diria que és murcià.

Us parle d'un tema tabú dins de Múrcia i en conseqüència desconegut fora de Múrcia: El sentiment d'inferioritat lingüística induït per l'estat uniformitzador, i per tant etnocida, als murcians[37], amb la conseqüent diglòssia del murcià envers al castellà diguem-ne normatiu, o estatal.

Havia de ser pel que diu l'internet l'any 2011 o 2012. A la cadena de televisió infantil Boing feien un concurs "Juegos en família"[38] presentat pel massa poc murcià Emilio Pineda. Que ací reste el seu nom per escrit per vergonya del que

va perpetrar amb una comoditat immerescuda facilitada per l'autoodi murcià. Era un concurs on es presentaven dues famílies, dos pares, mares i nens, equips roig i blau, i havien de passar unes proves. Doncs una d'elles era que la mare gesticulava una activitat i el pare havia de deduir i verbalitzar quina n'era. La mare feia com que amb l'una mà agafava un cisell[39] i amb l'altra mà un martell que el colpejava. La resposta en un perfectíssimament ben pronunciat murcià del pare va ser "esculpir". Jo ho vaig sentir, tinc el nivell nadiu de murcià, i va dir "esculpir", claríssimament. El presentador, amb una cara de no poder creure's el que acabava de sentir, va respondre "¿¡Escupir!?...Escupir no. Respuesta incorrecta. La respuesta correcta es "esculpir". ¡Prueba no superada para el equipo azul!". La importància d'aquesta fotesa que estic explicant va ser la reacció del murcià: Mut! Cara d'haver ficat la pota, i no per no saber la resposta correcta. Va ficar la pota pel seu error d'haver sigut massa murcià. Va callar i se la va engolir davant de la seua família i de les càmeres. Val que el conductor del concurs, l'Emilio, potser no té la culpa de ser massa poc murcià, ningú no és perfecte, però no crec haver-me propassat dient que aquesta la seua reacció va comportar perpetrar alguna cosa molt lletja: Emiliu, tiu, no et sembla que "escupir" és una resposta massa estranya donades les circumstàncies del moment? I no et sembla que la resposta correcta "esculpir" ja és molta casualitat que li semble tantíssim a "escupir"? Segur que no et va passar pel cap que aquell home volia dir "esculpir"? Fins que no em demostren la seua innocència, la dictadura del jo mateix el declara culpable de, sabedor que això eixiria per la tele en diferit, és a dir, amb possibilitat d'haver sigut corregit, d'haver-lo castigat per "parlar malament", amb l'agreujant de fer-ho davant dels seus nens, de la seua dona i de tota l'audiència. En murcià es diferencien claríssimament, "escupir" pronunciat "è(s)cupì(r)", i esculpir pronunciat "è(s)cuLpì(r)". Es diferencien en una ben notòria "L", i les "è" i "ì" fonèticament diferents de les "normals" "e" i "i" denoten vocal seguida d'una consonant elidida. Aquell presentador de televisió va tindre la injusta comoditat que aquell murcià no li va contestar "¡He dicho esculpir! ¿En que cabeza cabe que haya dicho escupir?". Això és el que han fet creure als murcians que fan quan parlen murcià: "Escupir".

A la comunitat autònoma de Múrcia actualment tenen la seua televisió oficial "7 región de Murcia"[40]. El missatge explícit és divers, ara parlen de futbol, ara de l'oratge, ara un programa de cuina, etc. Però el missatge implícit és sempre el mateix, constant, 24/7 que diuen ara: "Avergonyeix-te de la teua murciana parla, renega'n i substitueix-la per l'estatal". No sentireu mai un sol presentador que oralment tinga el menor rastre de murcianitat. Si de cas, alguns pocs instants quan algun presentador secundari entrevista a algú del carrer amb una situació poc formal, distesa, amb alguna brometa pel mig. Si no hi ha bromes, no hi ha murcià. Ja no s'estila a les televisions allò que els que no som massa joves vam conèixer, la carta d'ajust, amb aquell xiulet "piiiiiiiii", però si encara es fera servir n'estic segur que en aquesta televisió s'encarregarien que fóra un pitu ben madrileny.

La 7RM és la televisió oficial de tota la comunitat de Múrcia, però què passa si ens allunyem de la metròpoli? Què passa si fugim del tronc central de l'estat i anem per branques més primes, on els murcians s'hi puguen sentir amb més intimitat? Àguiles és de la comarca de l'alt Guadalentí, i per aquesta comarca existeix una televisió "Comarcal TV"[41] on els presentadors, contràriament al que us he fet pensar al començament d'aquest paràgraf, també procuren parlar en un perfecte estatal. Però ve al cas aquesta televisió perquè li vaig trobar al YouTube el que vull creure que és una mostra que aquest sentiment d'inferioritat es comença a replantejar[42]: El Juanjo Martínez fa un discurs inicial entre el minut 0 segon 39 i el minut 0 segon 58 que subscric de totes totes, i amb aquest positiu esperit superador del sentiment d'inferioritat lingüística aborda diverses persones pel carrer, en un to distés, de broma com ja hem comentat abans, sí, però en aquesta ocasió amb un directe i pioner "¿Se siente usted orgulloso de su acento murciano?", tot buscant mostres d'aquesta reafirmació. I sí que les troba en unes ocasions, però en d'altres observeu que es troba: Minut 1 segon 39 "me gustaria hablar mejor", al minut 1 segon 47 "orgullosa, orgullosa no creo, però bueno, es la que tenemos" respon amb una resignació que sentirem tres voltes més en aquest video. Al minut 1 segon 55: "pues no mucho, la verdad, peró es lo que hay". Minut 1 segon 58 "somos un poco bastillos però bueno qué vamos a hacer". Minut 2 segon 37 "nos falta vocabulario, yo me como las palabras"[43]. Minut 2 segon 47 "yo creo que no, porque hablamos un poco basto". Al minut 2 segon 54 un d'aquests vianants li recorda que les vergonyes comencen a ser conflictives quan ultrapassen l'àmbit domèstic, quan ixen de la intimitat, amb un "ahora cuando salga esto grabado entonces veremos lo mal que hablamos". Llavors, millorant-ho encara més, el reporter canvia la pregunta al Minut 3 segon 33 "¿Se averguenza cuando salimos en la tele, piensa que parecemos un poco bastos?": Minut 3 segon 39 "bastante bastos, sí, sí, però bueno, es lo que hay". La segona meitat del vídeo fa baixada entre brometes sense més substància, allò dels tòpics murcians, "acho", "pijo" i poc més. Això que el murcià s'avergonyeix de parlar murcià quan és conscient que això no quedarà en la intimitat murciana, sinó que poden sentir-ho des de fora, potser no ho recordeu, però ja ho hem sentit en aquest vídeo[44] que ja heu vist, on ho comenten entre el minut 0 segon 47 i el minut 1 segon 10.

Vist el vídeo sencer del Juanjo Martínez encara em semblen moltes les manifestacions positives, sense autoodi. Pense que això és així induït per l'esperit reivindicatiu del reporter, tant de bo si m'enganye i la situació real és millor de la que em pense, que soc jo qui és massa pessimista, però crec que la situació real ve exemplificada per aquesta declaració del youtuber murcià[45] PrakxisTheRedstoner, "no me gusta el acento de Murcia, nada", on també declara que, des que puja vídeos al YouTube "trato de evitarlo bastante, estoy entrenado". Aquest youtuber mostra a cada

vídeo ser algú molt alegre i divertit, i amb una intel·ligència que ha de ser clarament superior a la mitjana, com demostra la seua genialitat extraordinària amb els enginys de redstone fets al joc d'ordinador Minecraft. Però amb tot, ell considera que la seua murcianitat és un defecte que ha de polir, si més no de cara al públic.

L'estat els ha fet ben assumir que parlen "malament". Que el seu accent és "lleig", potser el més "lleig" del món, com es dedueix al permetre's emetre això[46] a tots els espanyols. No val a dir que aquesta cadena és privada i no estatal, això és mentida.

Quan un murcià pretén dissimular la seua parla materna i vol fer-se passar per algú lingüísticament més metropolità, més estatal, la "correcció" sens dubte prioritària és amagar el que considere que és el tret més destacable de l'andalús oriental i del murcià: el desdoblament de les 5 vocals del madrileny o de l'èuscar[47]. Les 5 vocals "extra" existents en algunes varietats de l'espanyol, pronunciades tots els dies per, calcule barroerament veient aquest mapa[48], per 2 milions de parlants, unes vocals que a la RAE li fan nosa[49]. En el vídeo que acabe d'enllaçar, a peu de pàgina en Juan Carlos Moreno Cabrera parla que la RAE no vol reconèixer les 8 vocals de l'andalús oriental perquè la RAE només està disposada a posar en discussió fins a 8 vocals, i no les 10. N'hi ha dues que fins i tot les pretén ignorar! Són 10 vocals per tres motius, primer per la taula de multiplicar del 2: 2 per 5 igual a 10. Segon per la taula de multiplicar del 5: 5 per 2 igual a 10, i tercer perquè així és per a qualsevol que no tinga problemes auditius severs[50]. Heus ací una riquesa lingüística que han fet motiu de vergonya i no d'orgull, com hauria de ser per ser una solució lingüística fantàstica, estalviadora d'un temps que compensa de sobres els quatre dubtes que al llarg d'una vida poden sorgir per no saber exactament quina consonant s'elideix quan es pronuncia una d'aquestes cinc vocals que la RAE no s'atreveix a mirar a la cara[51]. M'explique tot fent una primera aproximació: quan en murcià una paraula, que per escrit acaba en una de les 5 vocals, aquesta vocal en murcià es pronuncia igual que les úniques 5 vocals del madrileny o de l'èuscar. Però: quan per escrit acaba en vocal i consonant, aquesta última consonant s'elideix i la vocal es pronuncia més oberta precisament per indicar l'existència d'una consonant que no es pronuncia. Per tant, fonèticament hi ha una vocal més oberta per cada una de les úniques 5 vocals existents a la RAElitat.

És per això que em ve de gust anomenar a partir d'ara i pel que resta d'article a aquestes 5 vocals que la RAE no vol reconèixer "vocals avançades" o "vocals superiors". Senyor Juan Carlos Moreno Cabrera, no patisca, que no pretenc fer a l'andalús oriental una varietat superior al madrileny. No vaig a fer ara com de "RAE centrífuga", els meus pares m'han educat d'una manera tan humana que em veig incapaç de ser tan psicòpata com per imitar la RAE en res, però li demane que em permeta aquesta venjança en resarciment de tant de complex d'inferioritat que ha induït l'estat als parlants d'andalús oriental.

A mi em sembla fantàstic, amb un fonema fas el que altres han de fer servir dos. Però es considera el tret més "bast", més "lleig", més "de poble", menys estatal d'aquesta parla, i per tant el primer en ser "corregit". I com que els murcians SÍ que tenen totes 10 vocals a l'inventari, les vocals acceptades per la RAE són part de les vocals que les seues mares els han ensenyat a pronunciar mentre mamaven de la mamella abans de tindre la boca desocupada per poder atrevir-se a pronunciar-les ells mateixos, i per tant a l'hora de substituir vocals avançades per vocals estatals, poden pronunciar-les amb un xicotet esforç, només s'han d'esforçar en tindre cura (processador de Hale, de seguida en parlem) amb, en primera aproximació, dels plurals. Són els castellanoparlants que NO tenen aquesta riquesa vocàlica els que tenen dificultat en, no ja pronunciar, ni tan sols reconèixer unes vocals que, com és el cas de l'Emilio Pineda, la mare que l'ha parit no li ha ensenyat a pronunciar. Quina és la millor manera de convertir aquesta fantàstica riquesa vocàlica en una vergonya a amagar? El seriós menyspreu disfressat de brometa[52], a jornal d'eixa cosa anomenada estat que ens fan mantindre a tots independentment de l'ètnia de la portadora de la mamella que ens va ensenyar a parlar. Si el que pretenen és fer-me riure, quan em farien riure de valent seria si, a aquests que en el vídeo que he enllaçat en la frase anterior (emés per una altra televisió tan estatal com la televisió que va emetre la brometa que heu vist abans que el murcià és l'accent més lleig del món), que els han permès fer la gràcia que les vocals avançades de l'andalús oriental s'han de pronunciar com si vomitares, que intentaren parlar murcià, pronunciant aquestes vocals avançades. Llavors sí riuria, sobretot si sabera que d'això els depèn l'exercir segons quines feines millor remunerades, com treballar fent brometes a una televisió estatal. Si mireu la gràcia sencera[53], veureu com, fins i tot fotent-se'n, reconeixen que per parlar murcià "la prueba de fuego" no és aprendre només lèxic, és la fonètica, ja que no només són uns fonemes que mai ningú no els ha ensenyat a pronunciar, sinó que a més a més fer-los servir quan toca segueix una gramàtica més complicada del que he descrit en la primera introducció d'ús que he fet dos paràgrafs abans. De fet, no conec un sol fonema de l'estatal que no existisca en el murcià. Però a l'inrevés? I tant! No només per aquestes vocals superiors, sinó les consonants amb freqüència s'han de pronunciar diferent a les consonants de l'estatal. En murcià La "S" de "estado" s'elideix però s'indica pronunciant la "T" diferent que la "T" de "Torquemada", i la "T" de "etnocidio" s'elideix però s'indica pronunciant la "N" diferent de la "N" de "normativo". Qualsevol diria que per un murcià parlar madrileny és més fàcil que a l'inrevés, ja que només ha de reduir la seua riquesa fonètica, però deixem-ho estar, esborreu aquesta última frase, ja que vull reprendre el fil de què fa un murcià que vol dissimular no ser de l'ètnia correcta[54].

Després de renunciar a la meitat la seua riquesa vocàlica, un murcià amb una segona “correcció” ja aconsegueix tanta aproximació fonètica a l’estatal que l’autoritza a no haver d’acotar tant el cap, que li permet que se li comencen a veure els ulls. Consisteix en pronunciar la consonant elidida, aquelles consonants no pronunciades però sí indicades per aquestes vocals avançades. La major part dels casos es tracta de la “S” final dels plurals. Però ai las! Ja hem fet un esforç en tindre cura de substituir les vocals avançades per vocals normatives, i resulta que ara, sobre la marxa, tot parlant, hem de fer una segona correcció. Buf! Aquesta consonant que la seua llengua materna autèntica des de l’interior del murcià brama que és un esforç absurd pronunciar-la. I costa molt silenciar aquesta sa autèntica mare, té massa raó, i per tant és un esforç que s’ha de fer a totes i cada una de les paraules on això passa, que són moltíssimes. Una per una. A totes i cada una de les molt freqüents paraules d’aquestes, el murcià diglòssic ha d’aplicar el processador de Hale. Ens ho explica en Juan Carlos Moreno Cabrera[55]:

“...Això porta a la confusió de la gent i a titubejos[56]. Aquests titubejos no es deuen a un desconeixement lingüístic de la llengua natural sinó a la inseguretat que es deriva de la utilització d’unes regles gramaticals artificials apreses intencionadament. Eixe conjunt de regles constitueixen el processador post-gramatical o processador de Hale. L’aplicació d’aquest processador obliga a un mode d’actuació lingüístic que distorsiona l’aplicació inconscient de les regles de la llengua natural. Per això no es pot dir que algú parla malament, sinó que parla malament d’acord amb les normes de la llengua estàndard...”

Vull il·lustrar-vos com de dramàtic és aquest fenomen. He triat dos vídeos d’En Juan Hernández Albarracín. L’he escollit a ell per què vam estudiar a la mateixa classe en secundària, el vaig conèixer ja grandet i puc certificar que: No semblava en absolut que tinguera cap problema de locució, quan el vaig conèixer sabia parlar perfectíssimament, que si a algú com ell li cal un logopeda llavors tots tenim un problema. Que no aparentava cap problema mental, ben al contrari, semblava un xicon amb el cap ben moblat. No vaig notar que tinguera cap problema d’aprenentatge en cap assignatura, potser no era dels que treien tot amb excel·lent (ni jo tampoc, segurament encara menys que ell) però era bon estudiant. Tampoc li vaig notar cap problema de timidesa o d’allò que diuen pànic escènic, fa temps que no parle amb ell però m’estranyaria molt que el fet de posar-li una càmera al davant i entrevistar-lo li comporte un nerviosisme que li altere notablement la parla, sembla “un paio polit i ben plantat” que diria ma mare i m’estranyaria que haguera arribat a ser qualificat com l’home fort del govern murcià[57] sense estar satisfactòriament per sobre de qualsevol dels problemes dels que em sembla evident que no té. Amb el meu certificat present, parem atenció al seu estrany comportament lingüístic. Comencem per un vídeo penjat al YouTube de 2011[58].

A 1m31s “podemo(s)” mentre que a 4m23s “podemoS”. A 4m33s notem com s’entrebanca per l’esforç que li comporta tindre el processador de Hale activat cada volta que ha de pronunciar “podemos”.
A 1m35s “cliente(s)” mentre que a 4m18 i a 4m21s “clienteS”.
A 1m30s i 1m48s “servicio(s)”, a 2m02s pronuncia “recurso(s) pero con más servicioS”. Com que la paraula que hi ha a continuació de “más” comença per “S” no tinc clar si ha pronunciat “más” amb “S” o no, però sí notem com diu “recurso(s)” i un segon després “servicioS”. A 4m27s torna a “servicio(s)”.
A 2m31s “todo(s) nosotroS”.
Entre 3m37s i 3m48s pronuncia “reSpaldo”(3m37s), “deStinando”(3m40), però a 3m48s pronuncia “e(s)te”.
D’aquesta consonant que s’elideix a l’interior i no al final de la paraula només fer notar que algú que parlara amb normalitat, sense cap corrector de Hale destorbant allà enmig, depén de quina varietat de l’espanyol parle, o pronuncia “reSpaldo”, “deStinando” i “eSte”, amb una “S” a totes tres, o pronuncia “re(s)paldo”, “de(s)tinando” i “e(s)te” amb una “S” elidida a totes tres.

Quan un murcià ha de començar a fer servir el processador de Hale ja adult, costa moltíssim. El vídeo que hem vist és de 2011, Escoltem-lo ara cinc anys després[59], tots aquests anys amb una activitat de polític professional d’alt nivell de la Comunitat de Múrcia on es de suposar que has de fer servir habitualment un registre lingüístic molt formal, amb l’entrenament que això deu comportar per aquest processador de Hale.

A 3m06s “año(s)”, a 13m05s i 17m28s “añoS” per tornar a 17m39s a “año(s)”.
A 3m07s “turiSmo” però a 3m56s i 3m59s “turi(s)mo”.
A 4m27s “loS últimoS dato(s) de loS últimoS año(s)”.
A 5m38s “murcianoS” però a 5m45s i 5m50s “murciano(s)”.
A 7m08s i 11m11s “má(s) però a 15m13s “máS y máS”.
A 7m36s, 12m33s i 14m37s “impue(s)to(s). A 12m11s i 13m55s “impueSto(s)”. A 14m41s i 16m08s “impue(s)toS”. La mateixa paraula pronunciada de tres maneres diferents, i en cap d’aquestes 7 oportunitats aconsegueix pronunciar “impueStoS”, possiblement per què ha d’activar dues voltes el corrector de Hale amb una sola paraula. Dues voltes, recordeu, després d’haver fet l’esforç d’haver reprimit, o almenys d’haver-ho intentat, les vocals avançades. Tot això

a cada paraula, una per una. No us hi vulgueu trobar.
A 7m39s “loS hotele(s)”.
A 8m41s “lo(s) ricoS” però a 8m49s “lo(s) rico(s)”.
A 8m46s “euroS”, a 9m04s “euro(s)” i a 12m40s “euroS” altra volta.
A 9m10s “todoS, todo(s)”, un a continuació de l’altre. A 15m11s “todo(s)”.
Entre 14m53s i 14m57s “caiamo(s) en pica(d)o en empleo, y caiamoS en pica(d)o”.
A 10m28s podem sentir “un meS y otro me(s) y otro me(s-(?)-)”. Si afineu l’orella captareu com les tres voltes que diu “mes” ho pronuncia de tres maneres diferents, on l’últim “mes” sembla una tercera opció entre “me(s)” i “meS”.
A 11m07s “loS autonomo(s)” i a 12m22s “autonomoS”.
A 11m08s “somo(s)” i a 15m58s “somoS”.
A 11m11s “má(s) fáciL invertiR”.
A 12m02s “e(s)paña” però a 13m50s i 16m00s “eSpaña”.
A 12m03 “pocaS” i tres segons després a 12m06s “poca(s)”.
A 12m18s “empresa(s) familiareS” i a 13m24s “empresaS”.
A 15m04s “empezamo(s) a crear empleo, empezamoS...”.
A 15m21s “todo(s) lo(s) diaS, ciento ochenta contrato(s) todo(s) lo(s) dia(s)”.
A 16m27s “tenemo(s)” però quatre segons després a 16m31s “tenemoS”.
A 16m44s “podemo(s)” i a 23m14s “podemoS”.
A 17m12s “loS agricultore(s)”.

Aquest estrany comportament lingüístic s’anomena “la síndrome de Lola Flores”[60]. La Lola Flores també sabia parlar perfectament, però quan es veia entrevistada per la televisió, també intentava canviar la seua varietat dialectal que dominava perfectament per un altra que no, amb un resultat lingüísticament estrany.

El Juan Hernández Albarracín no és un cas destacable de la síndrome de Lola Flores murcià, ni molt menys. Això ho he observat un cabàs de voltes i la majoria són més lamentables. Només l’he triat a ell per què és un cas on puc assegurar-vos personalment que l’única explicació és aquesta diglòssia, aquest complex d’inferioritat lingüística induït per l’estat etnocida.

Imagineu ara dos Juan Hernández Albarracín, exactament iguals amb tot excepte en això: Un l’original d’Àguiles, i l’altre nascut i crescut a pocs metres de l’edifici de la RAE. I ara vegeu aquest vídeo[61]. I ara imagineu-se’ls cara a cara en un debat. Per qui apostaríeu?

I no és com la diglòssia que puga patir, per posar un exemple de diglòssia recurrent dins de la catalofonia, un valencià. Un valencianoparlant que assumeix que la seua parla és inferior al castellà pot tindre tot el sentiment d’inferioritat que vulgueu, però té clar que la seua llengua materna és una altra llengua diferent de la que considera superior. Però és que per als murcians és pitjor, els han fet creure que parlen una llengua culta degenerada[62]! Els han amagat que la llengua que els han fet considerar “culta” no és més que una de tantes llengües vulgars de la península, tan vulgar com el murcià, però parlada per l’ètnia on pertanyen la minoria que detenta el poder[63], minoria que ha decretat que ací tothom parla “amb accent” si no parles com ells[64], cosa que lamentablement han fet creure tant a murcians com a madrilenys[65].

Recorde, anys abans de coincidir a classe amb el Juan Hernández, quan anava per la meitat de l’EGB, a primària en diuen ara, que la mestra ens va fer un dia un sermó que m’ha quedat a la memòria per què allò va ser molt estrany, “què s’empatolla aquesta ara?”, “això ara a sant de què?”. Ens va dir que parlàvem malament, que havíem de fer l’esforç en parlar bé, mentre posava exemples que tal o qual cosa que pronunciàvem així ho havíem de pronunciar així. Erecta davant de la pissarra li recorde una expressió estranya. Ara entenc que s’hi trobava incòmoda havent-nos de dir això i que segur que els professors de la demarcació de Múrcia havien rebut aquesta ordre des de l’estat. Allò només va ser aquella única volta, el que sí recorde moltes voltes és que ens insistia que per referir-nos als nostres companys no havíem de dir “el Pedro”, “la Juana”, que és com es fa allà, sinó “Pedro” i “Juana”. No ho tinc gravat en vídeo, com tampoc puc demostrar que en una altra ocasió vaig llegir en lletres ben grosses a un diari de tirada regional murciana Hay que aprender a hablar o algun titular molt semblant.

Havia d’explicar-vos això de la diglòssia dels murcians. Vull posar el meu gra de sorra perquè això[66] s’ha d’acabar, conscient d’escriure això mentre els nostres fills són domesticats[67] en una escolarització que anomenen “pública” com eufemisme d’estatal, no ja en perfecte estatal central castellà com vam fer nosaltres, sinó ara en anglès, com si algú n’eixira beneficiat, d’això,[68] llevat d’una minoria allà dalt d’una piràmide supraestatal[69]. No pot ser que en una televisió més local encara que la més local Comarcal TV com és Tele Águilas[70] hages de lamentar escoltar com dissimulen la seua materna parla, quan tant l’emissora, els emissors i els receptors són d’una fracció perifèrica de la comarca que és fracció perifèrica d’aquesta fracció perifèrica de l’estat que és Múrcia. També volia explicar-vos que,

de cara a copsar la riquesa lingüística del murcià, a la dificultat d'arribar una generació o dues massa tard causada per l'acció uniformitzadora de l'estat, a la qual es refereix en Lluis Batlle, li has d'afegir l'autoodi que t'amaga molta riquesa lingüística si no vas amb peus de palom (o de colom), que és com en Batlle (o els alienígenes benefactors que li passen la informació mentre ell es furga el nas) ens ha demostrat[71] que s'ha de dir, i no, absurdament, "de plom".

Fins ara hem parlat de lèxic i paremiologia compartida entre el murcià i el català copsada per mi personalment. Però és que en aquesta línia vaig fer una troballa, no ja lèxica ni paremiològica, sinó fonètica, ja registrada abans[72], afortunadament. Malament aniríem si no. Però he volgut insistir tota l'estona en allò que m'he tapolat personalment. I em vaig alegrar tant que l'article que esteu acabant de llegir l'he escrit només per vestir aquesta troballa fonètica: Escoltem que diu En Fran Pedro de Totana[73].

Personalment no ho he notat mai, això, on visc. Àguiles és una mica més lluny del País Valencià, de la catalanofonia, que aquestes zones de les que parla el Fran Pedro, i per tant puguera ser alguns catalanismes presents a Totana no hagen arribat mai a Àguiles. Però sospite que, si puguera viatjar arrere en el temps només un parell de generacions, probablement en Àguiles també diferenciaven, al parlar, B i V, de la mateixa manera que el meu sogre va retrocedir a la seua joventut quan li vaig esmentar la paraula "aïna".

Àlex Sendra
Àguiles, Alt Guadalentí
Desembre de 2019

Enllaços:
[1]https://www.inh.cat/articles/-A-Murcia-parlen-el-mes-bell-catala-del-mon-
[2]https://dle.rae.es/?w=triar
[3]https://youtu.be/I2LRepYlIpE
[4]https://dcvb.iec.cat/
[5]https://dle.rae.es/?w=horre
[6]https://dle.rae.es/embolicar
[7]https://www.google.es/maps/@37.4991193,-1.5395066,15.67z?hl=es (una curiositat, és el lloc de naixement de l'actor de cine Paco Rabal)
[8]https://anglicanos.es/
De les 33 parròquies que s'hi mostren en la secció Nuestras Iglesias, vegeu la que fa 10: Águilas.
[9]https://www.google.es/maps/@37.4078776,-1.5743075,21z?hl=es
[10]https://i.ibb.co/Z6LnsFH/AGUILAS-BRITISH-CEMENTERY-UBICACI.png
[11]https://i.ibb.co/25f105n/BRITISH-CEMENTERY-AGUILAS-20191116-085858.jpg
[12]https://i.ibb.co/pxwCx1X/BRITISH-CEMENTERY-AGUILAS-ENCARA-ACTIU-20191116-090139.jpg
[13]https://youtu.be/ZnoA-WWfYqY?t=1418
També a 1h35min24seg a
https://www.inh.cat/arxiu/vid/2a-Universitat-Nova-Historia/Alex-Sendra-El-Siglo-de-Oro-castella-va-ser-escrit-en-catala
[14] Si jo estava content de trobar aquest rastre català en el murcià, En Bilbeny em va contestar explicant-me com va trobar un rastre ibèric en el català. Algú repartia vi mentre els demés oferien el got buit per rebre'l, i una dona, també molt gran, va dir "bota, bota", en compte de "posa, posa", que és com em va explicar que es diu en èuscar.
[15]https://dle.rae.es/a%C3%ADna
[16]https://dle.rae.es/?w=gemiquear
[17]Contacte i contrast de llengues i dialectes, Joan Veny Clar, Universitat de València, 2011
https://books.google.es/books?id=9kjBnD_YdyMC&pg=PA139&lpg=PA139&dq=gemequear&source=bl&ots=LYDr7UqPL0&sig=ACfU3U1KOQYUPMsPIFzJu5rUbJG1JmDSQg&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjNubnhg7rmAhUD3IUKHUPOCg4Q6AEwAHoECAYQAQ#v=onepage&q=gemequear&f=false
[18] Vocabulario murciano, A. Sevilla, Imp. Sucesores de Nogués, 1919
https://books.google.es/books?id=pwgWAwAAQBAJ&pg=PA99&lpg=PA99&dq=gemequear&source=bl&ots=J0tEzVqvsy&sig=ACfU3U1d2etoY_C0tOkeAbURdMKhjILvXg&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjNubnhg7rmAhUD3IUKHUPOCg4Q6AEwAXoECAkQAQ#v=onepage&q=gemequear&f=false
[19]Vocabulario del noroeste murciano: contribución lexicográfica al español de Murcia, Francisco Gómez Ortín, Editora Regional de Murcia, 1991
https://books.google.es/books?id=g-zt1VsOF_8C&pg=PA156-IA25&lpg=PA156-IA25&dq=gemequear&source=bl&ots=xP5Ke2ldAT&sig=ACfU3U1yqhWAIbrtf603NVj-Qq4uwFpHrw&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjNubnhg7rmAhUD3IUKHUPOCg4Q6AEwBHoECAoQAQ#v

=onepage&q=gemequear&f=false
[20] Tirant lo Blanch. 500 anys de l'edició castellana. És el Tirant lo Blanch una obra anònima i castellana? L'Olleria, Teatre Cervantes, 28 de maig del 2011:

9.30 h. Lluís Mandado: "S. XVI-XVIII. Tirant castellà, malgrat les proves"
12.00 h. Josep Guia:. "La controvertida autoria del Tirant lo Blanch"
16.00 h. Jordi Bilbeny: "La usurpació de la literatura catalana del segle XVI a mans de la censura espanyola"
18.00 h. Àlex Sendra. "El Tirante el Blanco demostra que el Siglo de Oro va ser escrit en català"

[21https://www.inh.cat/articles/Catalanades,-catalanismes-i-errors-de-traduccio-a-%3Ci%3EEl-Ingenioso-Hidalgo-Don-Quixote-De-La-Mancha%3C-i%3E
[22]https://youtu.be/57ZF4JyO5ec
[23]Sota l'estora del Segle d'Or castellà. Empremtes catalanes als segles XVI i XVII. Lluís Batlle i Rossell, ISBN: 978-84-697-4332-4
http://quixot.cat/sotalestora
[24]https://dle.rae.es/?w=lampo
[25]https://dle.rae.es/lampar#MquvngL
[26]http://tudmur.es/palabricas-de-nuestra-tierra-llampo
[27]https://cadenaser.com/emisora/2017/10/31/radio_cartagena/1509438327_820732.html
[28]https://youtu.be/VGY7g0tot2c
[29]https://traduciendoporlavida.wordpress.com/2012/12/16/diccionario-murciano-parte-ii/
[30]http://www.regmurcia.com/docs/murgetana/N138/N138-003.pdf
Francisco Ramírez Munuera, Universidad de Alicante
[31]http://angrunsaera.blogspot.com/2014/02/llampando_22.html
[32]El habla de Cartagena: palabras y cosas : notas para el estudio del castellano vulgar actual y de la propagación del aragonés y del catalán por el Sur, Ginés García Martínez, 1986, Universidad de Murcia, Excmo. Ayuntamiento de Cartagena
https://books.google.es/books?id=1iuJz2Ku9YQC&pg=PA87&lpg=PA87&dq=llampar&source=bl&ots=gdlQJG1tH9&sig=ACfU3U3tXbeajgaCIv_hVFMX3XNazxTxhQ&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwiEoIW5tbzmAhWoyIUKHfwwBLg4ChDoATAIegQIChAB#v=onepage&q=llampar&f=false
[33]http://buscon.rae.es/ntlle/SrvltGUILoginNtlle
[34]https://i.ibb.co/6nS72z3/llampo-1984-ACADEMIA-MANUAL-TOMO-IV-Inc-gnito-Papel.png
https://i.ibb.co/v4pK0Jp/llampo-1989-DRAE.png
[35]https://i.ibb.co/gdRGqKD/gemecar-1780-DRAE.png
https://i.ibb.co/hsgxmrG/gemecar-1783-DRAE.png
https://i.ibb.co/n0v8Xtm/gemecar-1791-DRAE.png
[36]https://i.ibb.co/2thKyh9/gemiquear-1917-ALEMANY-I-BOLUFER-DEL-CATALAN.png
[37]https://youtu.be/2X0tiSjZvGA
[38]http://hoycinema.abc.es/noticias-cine/20120330/juegos-familia-estrena-segunda-247469.html
[39]Ací algú al hauria de fer alguna cosa, la RAE actual la fa vindre “cincel” del francés antic https://dle.rae.es/?w=cincel, cosa que normalment vol dir que ve del català (la RAE del 2001) http://lema.rae.es/drae2001/ i del 1992 cap enrere. http://buscon.rae.es/ntlle/SrvltGUIMenuNtlle?cmd=Lema&sec=1.0.0.0.0. la feia vindre del llatí), però és que el DCVB diu que “cincell” és un castellanisme. Si la RAE actual diu que “cincel” ve del francés antic fa tota la pinta que “cincell” és una paraula catalana i no un castellanisme.
[40]http://7tvregiondemurcia.es/
[41]https://comarcaltv.es/
[42]https://youtu.be/MZdp2Kw9jNo
[43]Pel poc que l’he sentida en aquest vídeo jo diria que parla perfectament.
[44]https://youtu.be/2X0tiSjZvGA
[45]https://youtu.be/X-nkKqU5Go8
[46]https://youtu.be/DGdM6peGmw8
[47]https://youtu.be/06BMmYxsNqk

[48]https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/48/Dialecto_murciano.png
[49]https://youtu.be/N5KKA1ermkI
[50]https://youtu.be/ZZbdVcnqAQk
[51]https://youtu.be/aqqwyJb-yDc
[52]https://youtu.be/IEAG8kJHVZ0
[53]https://www.youtube.com/watch?v=tOBigonkNvs&t=1s
[54]https://youtu.be/FCXoeqYFkEs
[55] Juan Carlos Moreno Cabrera, Universidad Autonoma de Madrid, Asignatura: Lingüística aplicada a la comunicación. Tema 2 “¿Qué relación hay entre el lenguaje, la biología y la cultura?, Apuntes de Lingüística”. Carrera: Lenguas Modernas, Cultura y Comunicación. https://www.docsity.com/es/tema-2-que-relacion-hay-entre-el-lenguaje-la-biologia-y-la-cultura/3360086/
[56]https://youtu.be/BymF5kcq9bQ
[57]https://youtu.be/9jK2Etmy-eY
[58]https://youtu.be/hR-yCGtZukQ
[59]https://youtu.be/MCPSriKqHjw
[60]Al llibre El dardo en la academia de Juan Carlos Moreno Cabrera, Silvia Senz i Monserrat Alberte, editorial Melusina, 2011, volum I, pàgina 39, explicat per en Luis Carlos Diaz Salgado.
[61]https://youtu.be/ihrSGL7nLkg
[62]https://youtu.be/jdt5B_lv_Wk
[63]https://youtu.be/rLa2Fz6GGhw
[64]https://youtu.be/aIZExdHloR0
[65]https://youtu.be/0I4H7e45xI Si aneu a la font original https://www.youtube.com/watch?v=l5EoGSfCS2E podeu llegir com en la descripció del vídeo afirma “¿Lo madrileños tienen acento? Mi respuesta es NO. Cierro debate".
[66] "...El acento murciano está ausente en los grandes medios de comunicación, y los murcianos que trabajan en los medios tienen que desprenderse de ese acento por vergüenza, porque se lo han autoinculcado..." de “¿Hablan raro los murcianos? La historia de un acento incomprendido” https://www.elespanol.com/cultura/20181003/hablan-raro-murcianos-historia-acento-incomprendido/342216631_0.html
“…He entrevistado a tres murcianos, los tres se habían desprendido del acento original y ninguno lo echaba de menos…” de Sácate la mierda de la boca": Gente que cambia su acento provinciano para encajar mejor https://www.lasexta.com/tribus-ocultas/artes/gente-que-cambia-acento-provinciano-encajar-mejor_201801025a4d1f0e0cf2948ad89d7ddc.html
Broncano: "Tener acento murciano es peor que tener una ETS" de https://www.laopiniondemurcia.es/ocio/2019/06/10/broncano-acento-murciano-peor-ets/1029150.html
[67]https://youtu.be/vQ2WJKwYRNA
[68]https://youtu.be/gNQtkBQzaoc
[69]https://youtu.be/Ob8-PliBTOk
[70]https://youtu.be/FR1C5pP_-sI “...una empresa que es de 'Águilas, como tu, pagamos nuestros impuestos aquí, damos trabajo aquí....si estás con nosotros estás con tu ciudad, porque nosotros somos de aquí, como tu.” I com parlen? Com aquells d’allà, no com els ”de aquí”.
[71]Sota l'estora del Segle d'Or castellà. Empremtes catalanes als segles XVI i XVII, Lluís Batlle i Rossell, ISBN: 978-84-697-4332-4, pàgina 50. “Andar con pies de plomo” (http://quixot.cat/sotalestora)
Una volta llegit això, per als encara escèptics sobre l’explicació alienígena de l’obra d’en Batlle, vegeu quin afegit fa sobre això de “pies de plomo”, preparatori de la segona edició del llibre, apartat 3, “Confirmació de la hipòtesi «anar amb peus de colom» per original de «andar con pies de plomo» a través d'exemples en alemany del segle XVIII i XIX: «mit Tauben Füßen».
(http://quixot.cat/sotalestora-afegits-1ed.pdf)
Això ho pot fer un simple terrícola a començaments del segle XXI? Vinga va!
[72] https://es.wikipedia.org/wiki/Dialecto_murciano Vegeu a l’apartat Consonantes com diu Existencia de v labiodental, con carácter distintivo fonológico.. Vegeu de pas com a l’apartat Funcionamiento del sistema vocálico ens corrobora que són 10 vocals (5x2=10) i no 8 com remuga la RAE.
[73] https://youtu.be/JcOXX8Xv9Ac